

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะและ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชน ในเขตอำเภอ ท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชน ในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตามตัวแปรระดับการพัฒนาหมู่บ้าน เพศ อายุ อาชีพ และรายได้

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน กับทัศนคติของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าชายเลน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ความรู้ ทักษะ กับการมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชน

ลักษณะของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ ศึกษาคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลคลองซุด และตำบลตะกาดเจ้า อำเภอท่า ใหม่ จังหวัดจันทบุรี อายุตั้งแต่ 15-60 ปี จำนวน 300 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัว อย่างผสม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละและค่าเฉลี่ย เพื่อใช้ อธิบายข้อมูลส่วนตัว วัดค่าความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วม และปริมาณการ เปิดรับข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนการทดสอบสมมติฐานนั้นใช้การหาค่า T-TEST, ANOVA, Pearson's product correlation coefficient และ multiple regression analysis ในการวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

1. ลักษณะทางประชากร กลุ่มตัวอย่างอยู่ในหมู่บ้านก้าวหน้า เป็นเพศหญิงและชายในปริมาณใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่สมรสแล้วอยู่ด้วยกัน มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 4 คน อายุอยู่ในระหว่าง 15-30 ปี ส่วนใหญ่การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาตอนต้น มีอาชีพทำนา กุ้ง รายได้ของครอบครัวอยู่ในระดับ 25,000 บาทขึ้นไป

2. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

การเปิดรับข่าวสารทั่วไปพบว่า ประชาชนนิยมเปิดรับโทรทัศน์ โดยส่วนใหญ่เปิดรับทุกวัน รองลงมาคือวิทยุ โดยเปิดรับทุกวัน ส่วนหนังสือพิมพ์และนิตยสารพบว่า ส่วนใหญ่ไม่เปิดรับ

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อมวลชน พบว่า ประชาชนทราบข่าวสารเกี่ยวกับป่าชายเลนจากโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.0 และจำเนื้อหาการดูแล้วเข้าใจได้ โดยเคยรับแต่จำความถี่ไม่ได้ รองลงมาคือ วิทยุ ร้อยละ 41.3 โดยเคยฟังแต่จำความถี่ไม่ได้เช่นกัน เนื้อหาที่จำได้ คือ เรื่องการดูแลรักษาป่า ในด้านการอ่านจากหนังสือพิมพ์ ประชาชนอ่านน้อยมาก เพียงร้อยละ 18.7 และเคยเปิดรับมากกว่า 3 เดือน เนื้อหาที่จำได้ คือ การดูแลรักษาป่า ส่วนนิตยสาร ประชาชนอ่านเพียงร้อยละ 3.3 และเปิดพบข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ความถี่มากกว่า 3 เดือนขึ้นไป และจำเนื้อหาการทำนา กุ้ง ได้มากที่สุด

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อมวลชนรวมอยู่ในระดับต่ำมาก ค่าเฉลี่ย 1.07

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อบุคคล พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่จะไม่เคยพูดคุยกับบุคคลอื่น ผู้ที่เคยพูดคุยจะพูดคุยในประเด็น การอนุรักษ์ป่าชายเลนทุกคน โดยเรียงตามลำดับความบ่อยใน

การพูดคุยจากมากไปหาน้อยสรุปได้ดังนี้คือ เพื่อนบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน คนในครอบครัว เครือญาติ เจ้าหน้าที่ประมง เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่เกษตร เจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน ส่วนพระ-ครูพบว่า มีการพูดคุยด้วยน้อยมาก

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อ บุคคลรวมอยู่ในระดับต่ำ ค่าเฉลี่ย 1.65 (ค่าเฉลี่ยสมบูรณ์คือ 5.00)

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อ เฉพาะกิจพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่ไม่เคยเปิดรับสื่อเฉพาะกิจมีจำนวนเปอร์เซ็นต์ในปริมาณที่สูงมากทำให้ค่าเฉลี่ยการเปิดรับต่ำมาก คือ ค่าเฉลี่ยเพียง

1.12 ประชาชนอ่านพบข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากป้ายประกาศ ป้ายคำขวัญ โดยอ่านพบนาน ๆ ครั้ง รองลงมาคือ เอกสารจากทางราชการ โดยมีความถี่ในการได้รับข่าวสารนาน ๆ ครั้งเช่นกัน เอกสารจากภาคเอกชน พบว่า ได้รับนาน ๆ ครั้ง ส่วนรถเคลื่อนที่ของหน่วยราชการ ประชาชนได้รับบริการและพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ในลักษณะความถี่บ่่อยที่สุด

3. เรื่องอิทธิพลของสื่อต่อความเข้าใจ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน โดยเฉลี่ย 1.12 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำมาก และพบว่า ประชาชนผู้เปิดรับโทรทัศน์ และวิทยุมีความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในระดับปานกลาง ความเข้าใจเรื่องดังกล่าวที่ได้รับมากรองลงมา คือ ได้รับจากกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน หนังสือพิมพ์ เจ้าหน้าที่ประมง เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่เกษตร เจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน ป้ายประกาศป้ายคำขวัญ เอกสารจากทางราชการ พระ-ครู ซึ่งประชาชนบอกว่าจะเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อเหล่านี้ในระดับต่ำ ส่วนเอกสารจากภาคเอกชน นิตยสารและรถเคลื่อนที่ ประชาชนจะเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อในระดับต่ำมาก

4. ความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

จากคำถามเปิดจำนวน 4 ข้อพบว่า ประชาชนรู้เรื่องประโยชน์ของป่าชายเลน โดยตอบว่าเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำร้อยละ 48.3 และตอบได้ว่า

เมื่อป่าชายเลนถูกทำลายจะทำให้สัตว์น้ำไม่มีที่อยู่อาศัยร้อยละ 38.0 เหตุผลสำคัญที่ทำให้ต้องอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนคือ สัตว์น้ำมีที่อยู่และอาหารร้อยละ 25.7 ส่วนผู้ที่ช่วยให้การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนได้ผล กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่งตอบว่า คือ ประชาชนทุกคน คือ ร้อยละ 54.7

จากคำถามปิดจำนวน 9 ข้อ ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลนทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามทุกคนและมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในระดับปานกลาง ร้อยละ 61.46 กลุ่มคำถามที่มีผู้ตอบสูงมากกว่าร้อยละ 90 เรียงตามลำดับคือ

- ป่าชายเลนเป็นจากกำบังภัยทางธรรมชาติ เช่น พายุ
- การดูแลรักษาป่าชายเลนทำให้สัตว์น้ำวัยอ่อนมีแหล่งอาหาร
- หากป่าชายเลนถูกทำลายป่าชายเลนข้างเคียงจะเสื่อมโทรมด้วย
- การลดลงของป่าชายเลนทำให้ชาวประมงมีกำไรลดลงเพราะสัตว์

น้ำหายากขึ้น

- ป่าชายเลนช่วยลดการพังทลายของดิน

ส่วนกลุ่มคำถามที่มีผู้ตอบถูกมากลำดับรองลงมา คือ ร้อยละ 28.0 และร้อยละ 70 ได้แก่คำถามตามลำดับ

- สัตว์ต่าง ๆ และพันธุ์ไม้ในป่าชายเลนจะไม่พึ่งพาอาศัยกัน
- ป่าชายเลนไม่ช่วยให้เกิดการงอกของแผ่นดินไปสู่ทะเล

กลุ่มคำถามที่มีผู้ตอบถูกน้อยมาก คือ เพียงร้อยละ 10.0 และร้อยละ 8.6 เท่านั้น คือ คำถามเรื่องการตัดถนนเลียบชายฝั่งทะเลทำให้ป่าชายเลนเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ในขณะที่ และป่าชายเลนเป็นไม้ผลัดใบและทนเค็มได้ดี

5. ทิศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

ผลการวิจัยอาจสรุปได้ว่า ประเด็นที่ถูกต้องต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนและกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่เห็นด้วยในปริมาณที่สูง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้

- หากไม่ปลูกป่าทดแทนสัตว์น้ำจะหายากขึ้นในอนาคต
- การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนไปสู่

ชุมชนจะช่วยลดปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าชายเลนได้

- ปาชายเลนถูกทำลายมากเป็นผลมาจากการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ
- ไม่ควรปล่อยให้เรือประมงอวนรุนเข้าไปรุนสัตว์น้ำในพื้นที่ปาชาย-

เลน

ส่วนประเด็นที่ไม่ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรปาชายเลนและกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยในปริมาณที่สูงเช่นกัน ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้

- ทางราชการควรปล่อยให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากปาชายเลนตามความจำเป็น

เมือง

- การแก้ปัญหาปาชายเลนถูกทำลายเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่บ้าน-

- การปลูกปาชายเลนทดแทนเป็นหน้าที่ของทางราชการ

- ประชาชนที่อยู่บริเวณปาชายเลนสามารถเลี้ยงกุ้งได้โดยไม่ต้องสำรวจว่าที่ดินจะอยู่ในเขตใด

- การกำหนดพื้นที่ปาชายเลนบางแห่งเป็นเขตห้ามบุกรุก ทำให้ประชาชนใกล้เคียงขาดแหล่งทำมาหากิน

- การจับสัตว์น้ำขณะมีไข่ไม่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาปาชายเลน

กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรปาชายเลนในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ค่าเฉลี่ย 3.25

6. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรปาชายเลน

กลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ เฉลี่ยในระดับต่ำคือ

1.72 และส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรปาชายเลน กิจกรรมที่มีผู้เคยเข้าร่วมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้

- ร่วมกันดูแลแหล่งน้ำในหมู่บ้าน เช่น แม่น้ำลำคลองให้สะอาดและไม่ตื้นเขิน

- ร่วมอนุรักษ์สัตว์ทะเลที่หายากและไม่จับสัตว์น้ำขณะมีไข่

- ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านดูแลสัตว์น้ำและพรรณไม้เขตปาชายเลน

- เข้าร่วมประชุมในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรปาชาย-

เลน

- เข้ารับการอบรมในเรื่องการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- ร่วมกันจัดทำชุดดูแลรักษาปลาขายเลนตามที่เจ้าหน้าที่แจ้งมา
- ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรปลา

ขายเลน

- ร่วมกับเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามผู้ทำลายปลาขายเลนโดย

ผิดกฎหมาย

- ร่วมกันทำป้ายประกาศเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรปลาขายเลน

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

1. ประชาชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตามตัวแปรระดับการพัฒนาหมู่บ้าน เพศ อายุ อาชีพ ระดับรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรปลาขายเลนแตกต่างกัน แบ่งเป็นรายละเอียดดังนี้

1.1 ประชาชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตามตัวแปรระดับการพัฒนาหมู่บ้านต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรปลาขายเลนแตกต่างกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ระดับหมู่บ้านที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรปลาขายเลนไม่แตกต่างกัน

1.2 ประชาชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตามตัวแปรเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรปลาขายเลนแตกต่างกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เพศชายและเพศหญิง มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรปลาขายเลนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเพศชายมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรปลาขายเลนสูงกว่าเพศหญิง

1.3 ประชาชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตามตัวแปรอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรปลาขายเลนแตกต่างกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า อายุที่ต่างกัน พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนไม่มีความแตกต่างกัน

1.4 ประชาชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตามตัวแปรอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแตกต่างกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า อาชีพที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนไม่มีความแตกต่างกัน

1.5 ประชาชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตามตัวแปรรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแตกต่างกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า รายได้ที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนไม่มีความแตกต่างกัน

2. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐาน

3. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ความรู้ และทัศนคติ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ตัวแปร สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

อภิปรายผล

ผลจากการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534 หรือ "นิกส์" ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสภาพแวดล้อมของประเทศไทย ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมจนถึงขั้นวิกฤตเริ่มอยู่ในความสนใจของประชาชน จนกระทั่งรัฐบาลได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์ทั้งด้านกฎหมายและนโยบายลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการรักษาการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ การพัฒนาไปสู่ภูมิภาคชนบท

ปัญหาวิกฤตการณ์ป่าชายเลนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะช่วงปี พ.ศ. 2529-2532 เป็นระยะเวลาที่มีการบุกรุกป่าชายเลนเพื่อทำนาแก้งมากที่สุด (สนธิ อักษรแก้ว, 2532) เป็นผลให้ป่าชายเลนในหลายพื้นที่มีสภาพเสื่อมโทรม รัฐบาลได้จัดงบประมาณ ประมาณ 751,510 ล้านบาท (ปี พ.ศ. 2535-พ.ศ. 2536) เพื่อใช้ดำเนินงานตามแผนและโครงการมาตรการเร่งด่วน รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับ โดยเน้นประชาชนในท้องถิ่นและหน่วยงานในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยในการประสานงาน การให้ข่าวสารและความรู้ที่ถูกต้อง รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ (กรมป่าไม้, 2535)

ในภาคเอกชนซึ่งมีสื่อมวลชนและองค์การเอกชน เช่น องค์การธุรกิจ องค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้เริ่มมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนร่วมกับรัฐบาล โดยเผยแพร่ข่าวสารออกสื่อมวลชนมากขึ้นและต่อเนื่อง โดยเฉพาะโครงการ "ป่าชุมชนชายเลน" ซึ่งเกิดจากความตั้งใจและมุ่งมั่นในการที่จะฟื้นฟูดูแลรักษาพื้นที่ป่าใช้สอยของหมู่บ้านให้กลับคืนสู่สภาพที่อุดมสมบูรณ์ ดังในอดีต ที่บ้านทุ่งแหลมไทร จ.ตรัง ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนและเผยแพร่ผลสำเร็จของโครงการไปในวงกว้าง โดยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับ

วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2532 ทำให้โครงการนี้ได้รับการกล่าวถึงและเป็นที่ยอมรับ และถือเป็นแบบอย่างในการทำงานที่เกิดจากการประสานความร่วมมือของประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ (เอกสารเวทีชาวบ้าน, 2534)

ปัญหาป่าชายเลนในปัจจุบันแม้จะไม่รุนแรงเท่ากับเหตุการณ์ "บูม" การเลี้ยงกุ้งแบบพัฒนาในอดีต แต่ยังคงอยู่ในความสนใจของประชาชนอยู่เสมอ จากงานวิจัยที่ศึกษา พบว่า ในขณะที่ประชาชนในพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลเริ่มมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากขึ้น (นริศ ธนาประสพ, 2532) และมีค่านิยมที่พึงประสงค์ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน (พิกุล คำรอด, 2531) อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐและเอกชนได้เผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ จัดสัมมนา จัดวิทยากรไปบรรยายอบรมตามสถานที่ต่าง ๆ มีการเผยแพร่ข่าวสารผ่านผู้นำความคิดในท้องถิ่น และออกไปพบปะชี้แจงผู้อยู่ใกล้ชิดป่าชายเลนและเป็นแกนนำในการปลูกป่าอยู่เสมอ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยาของป่าชายเลน และคุณค่าของป่าชายเลนที่มีต่อสภาพแวดล้อม รวมทั้งเพื่อเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนที่ยังคงเหลืออยู่ และฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกบุกรุกทำลายให้กลับฟื้นคืนสภาพความอุดมสมบูรณ์ดังเดิม

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตามตัวแปรระดับการพัฒนาหมู่บ้าน เพศ อายุ อาชีพ ระดับรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างของระดับการพัฒนาหมู่บ้าน อายุ อาชีพ ระดับรายได้มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนไม่แตกต่างกันที่นัยสำคัญ .05 (ตารางที่ 5 หน้า 85-86) จากข้อมูล กชช. 2 ค. อำเภอท่าใหม่ 2534 พบว่า หมู่บ้านทั้ง 3 ระดับมีความแตกต่างในเกณฑ์แบ่งตามมาตรฐานของกรมพัฒนาชุมชน 5 กลุ่มคือ กลุ่มปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน กลุ่มปัญหาการประกอบอาชีพผลผลิตและรายได้ กลุ่มปัญหาสาธารณสุขและอนามัย กลุ่มปัญหาแหล่งน้ำ และกลุ่มปัญหาความรู้ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับน้อยมาก ทั้งนี้เป็นผลจากการเลี้ยงกุ้งทำให้เศรษฐกิจและ

สังคมเปลี่ยนไปคือ มีรายได้มากขึ้น ก่อให้เกิดการจ้างงาน การบริโภคสินค้าเพิ่มสูง วิถีชีวิตเปลี่ยนไป (ดวงใจ บุนทรภักรักษา, 2533) โทรทัศน์เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมสูงสุดเมื่อเทียบกับสื่ออื่น เนื่องจากได้เห็นทั้งภาพและได้ยินเสียงพร้อมกัน สามารถถ่ายทอดความรู้และเหตุการณ์ให้ผู้รับชมได้อย่างทั่วถึง เสมือนหนึ่งร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย (Heinich and others, 1982) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงเปิดรับโทรทัศน์สูงกว่าสื่ออื่น (ตารางที่ 44 ภาคผนวก ก.) ส่วนสื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจพบว่าการเปิดรับน้อยกว่าสื่อมวลชน (ตารางที่ 24-25 ภาคผนวก ก.) ไม่แตกต่างกันตามระดับการพัฒนากลับบ้าน อายุ อาชีพ ระดับรายได้ ตามเกณฑ์การแบ่งตามมาตรฐานของกรมพัฒนาชุมชนแต่อย่างใด

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจะแตกต่างกันตามตัวแปรเพศ (ตารางที่ 5 หน้า 85-86) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงในแบบสอบถามพบว่า มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนน้อยกว่าการเปิดรับข่าวสารทั่วไปและรายการที่เปิดรับประจำจะเป็นรายการด้านบันเทิงในสื่อมวลชนทุกประเภท ผลการวิจัยจึงพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .001 กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารคล้ายกันเนื่องจากโครงสร้างทางสังคมใกล้เคียงกัน ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหมือนกัน (De Fleur, 1970)

สมมติฐานที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ที่นัยสำคัญ .001 (ตารางที่ 6 หน้า 87) ซึ่งตรงกับการศึกษาของโรเจอร์ส (Rogers, 1973) ที่ว่าการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในผู้รับสาร แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะเปิดรับสื่อมวลชนมากกว่าสื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ (ตารางที่ 7 หน้า 88) แต่จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยทัศนคติในระดับปานกลางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน (ตารางที่ 36

ภาคผนวก ก.) สื่อมวลชนที่เปิดรับสูง โดยเฉพาะโทรทัศน์ (ตารางที่ 16 ภาคผนวก ก.) จะเข้าไปเป็นตัวเสริมความเชื่อและทัศนคติที่มีอยู่เดิมให้ฝังแน่น (Erwin P. Bettinghaus, 1968) ส่วนสื่อบุคคลแม้จะมีการเปิดรับน้อย (ตารางที่ 24 ภาคผนวก ก.) จะมีประสิทธิภาพมากกว่าในการชักจูงให้บุคคลมีทัศนคติต่อเรื่องนั้น ๆ ตามแนวที่มุ่งหวัง (Lazarsfeld and Mangel, 1968) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิตรา ผาสุย (2533) และอัมพา ถ้วยงาม (2528) ที่พบว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรเช่นเดียวกัน

สมมติฐานที่ 3

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และความรู้เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ส่วนทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน จึงเป็นไปตามสมมติฐานเพียงบางส่วน (ตารางที่ 13 หน้า 93)

เมื่อแบ่งพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อประเภทต่างๆ คือ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ พบว่าการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของกลุ่มตัวอย่างมาจากอิทธิพลของสื่อมวลชนมากที่สุด รองลงมา คือ สื่อเฉพาะกิจ (ตารางที่ 7 หน้า 88) ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Roger และ Shoemaker เรื่องช่องสารในการเผยแพร่ข่าวสารที่ว่าช่องสารภายนอกได้แก่ สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่ มีความสำคัญมากกว่าในชั้นความรู้แก่ประชาชน ส่วนช่องสารภายในมีความสำคัญมากกว่าในชั้นการจูงใจในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม ได้แก่ กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้าน สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ (อ้างในเสถียร เขยประทับ, 2528)

สื่อบุคคลนั้นจะเป็นประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม (Roger และ Shoemaker, 1971) และนำมาใช้ในการขอความช่วยเหลือ ความร่วมมือเป็นส่วนรวมในหมู่คณะได้

(บุษกร สุธีกร, 2535)

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อบุคคลที่ไม่เป็นทางการมากกว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการ ยกเว้นพระ-ครู ที่กลุ่มตัวอย่างพูดคุยน้อยมาก (ตารางที่ 24 ภาคผนวก ก.) และเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชุมชนมากกว่ากิจกรรมที่ทางราชการจัดให้ (ตารางที่ 37 ภาคผนวก ก.) ซึ่งตรงกับทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม (The social relationships theory) ของเมลวิน แอลเดอเฟอว์ (Melvin L De Fleur, 1970) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ในกลุ่มว่ามีอิทธิพลต่อการสื่อสาร และยอมรับว่าความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการจะมีบทบาทสำคัญต่อการกระทำของบุคคล เช่น เพื่อนบ้าน เครือญาติ ผู้นำความคิดเห็นในสังคม จะเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายข่าวสารความคิดและการตัดสินใจยอมรับของบุคคลในสังคมนั้น นอกจากนี้ยังพบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของนริศ ธนาประทีป (2532) ที่พบว่าประชาชนในอำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนน้อย แต่ต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากไม่มีเวลา กลัวได้รับความเดือดร้อนและเป็นอันตรายต่อชีวิต อีกทั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่าที่ควร

ส่วนสื่อเฉพาะกิจนั้น เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นสื่อบุคคลจากภายนอกจะเป็นผู้ออกบริการให้ความรู้ ข่าวสาร และให้คำปรึกษาต่างๆ แก่ประชาชน ตามโครงการและระยะเวลาที่กำหนด ในการออกเผยแพร่แต่ละครั้งจะมีการแจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า โดยผ่านผู้นำความคิดเห็นคือผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่บ้านจากการสัมภาษณ์ประมงอำเภอท่าใหม่ ได้รับคำชี้แจงว่าเจ้าหน้าที่มีการออกให้บริการน้อยครั้งมากเนื่องจากงบประมาณที่จำกัด ส่งผลให้ประชาชนมีการเปิดรับสื่อเฉพาะกิจน้อยมาก (ตารางที่ 25 ภาคผนวก ก.) นอกจากนี้จากการร่วมสังเกตการณ์ในการออกพื้นที่ของประมงอำเภอท่าใหม่และคณะ พบว่าในการออกหน่วยบริการแต่ละครั้งประชาชนจะให้ความสนใจมาร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก เนื่องจากความเชื่อถือได้ของผู้ส่งสาร (credibility) อำนาจในสังคม (social power) บทบาทของสังคม (societal role) ความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้รับสาร (วิษณุ สุวรรณเพิ่ม, 2525) จะสามารถโน้มน้าวใจให้ประชาชน

สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการได้ ส่วนเอกสารจากทางราชการ นั้นจะเป็นลักษณะขอความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ จากประชาชน เอกสารจาก ภาคเอกชนนั้น ประชาชนมีการเปิดรับน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นผู้เลี้ยงกุ้งจึงได้รับ เอกสาร ส่วนป้ายประกาศ ป้ายคำขวัญ พบว่าได้พบเห็นเป็นประจำ จึงมีการ ย้ำสารอยู่เสมอ แต่ในบรรดาสื่อเฉพาะกิจทั้งหมด รถบริการของประมงจะมีผู้ เข้าร่วมกิจกรรมเห็นได้ชัดเจนกว่า

สำหรับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน พบความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วม แต่เป็นไปในทางตรงข้ามนั้น จากการศึกษาเรื่องนวัตกรรมของ โรเจอร์ส (E.M. Rogers) และชูเมคค์เกอร์ (F.F. Shoemaker) (อ้างใน เสถียร เศษประทับ, 2528) ถึงความพ้องกันหรือการไปด้วยกันระหว่างความรู้ และพฤติกรรม พบว่ามีความสอดคล้องกันคือ ถ้าผู้รับเห็นว่านวัตกรรมไม่เกี่ยวข้องกับ หรือไม่มีประโยชน์กับตน ก็จะหยุดยั้งแต่ขั้นความรู้เท่านั้น แม้ว่าจะมีความรู้เกี่ยวกับ นวัตกรรมหลาย ๆ อย่าง สำหรับการตอบคำถามความรู้ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรจากคำถามปิด พบว่า มีจำนวนผู้ตอบถูกแตกต่างกันมาก แม้จะเป็น ประเด็นคำถามเดียวกัน เช่น ป่าชายเลนเป็นจากกำบังภัยธรรมชาติ เช่น พายุ และการดูแลรักษาป่าชายเลนทำให้สัตว์น้ำวัยอ่อนมีแหล่งอาหาร ในคำถามปิด กลุ่มตัวอย่างตอบถูกร้อยละ 90 ขึ้นไป แต่ในคำถามเปิดมีผู้ตอบถูกไม่ถึงร้อยละ 50 แสดงให้เห็นว่าหากไม่มีการช่วยจำในการคำถามปลายเปิด ผู้ตอบจะตอบใน สิ่งที่จำได้เท่านั้น ซึ่งเป็นธรรมชาติของคนทั่วไป หากมีการช่วยจำในคำถาม ปลายเปิด ผู้ตอบจะสามารถตอบได้ทั้งสิ่งที่จำได้และระลึกได้อีกด้วย จึงอาจเป็น ผลให้จำนวนการตอบถูกมากกว่าสำหรับทัศนคติและพฤติกรรมในเรื่องการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าชายเลนที่ไม่พบความสัมพันธ์นั้น อาจมาจากความเกรงใจและอำนาจ บังคับจากผู้ที่เคยรณับถือ หรือสาเหตุอื่น เช่น การเสียสละเพื่อส่วนรวม การ แสดงความจงรักภักดี การบำเพ็ญประโยชน์ หรือต้องทำตามมติของชุมชน เป็นต้น เหตุการณ์ลักษณะนี้สอดคล้องกับการทดลองทางจิตวิทยาสังคมของ La Piere ในปี ค.ศ. 1934 ที่ได้รับการอ้างอิงถึงเสมอว่าแสดงให้เห็นทัศนคติและพฤติกรรม ที่ไม่เกิดขึ้นตามกัน กล่าวคือ เขาทราบว่าเจ้าของหรือผู้จัดการโรงแรมในสหรัฐ อเมริกาไม่เต็มใจให้แขกชาวจีนเข้าห้อง แต่พอเขาพาสามีภรรยาชาวจีนคนหนึ่ง

แต่งกายอย่างดีไปขอเช่าห้อง โรงแรมส่วนมากกลับยอมเปิดห้องให้พัก และในปี ค.ศ. 1964 ลาเฟสทิงเจอร์ (L. Festinger) ก็ได้สรุปผลการทดลองภาคสนามตามการทดลองว่าการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ในบรรดาผู้ถูกทดลองจำนวนมากนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมตามมาด้วย

ตามหลักจิตวิทยา การไม่ป้องกันระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรม เป็นสภาวะที่ก่อให้เกิดความไม่สบายใจ ไม่สะดวก บุคคลจะหาทางลดความไม่สะดวกไม่สบายใจนั้นเสีย โดยการทำให้ทัศนคติและพฤติกรรมตรงกัน (อ้างในเสถียร เศษประทับ, 2528)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ และพบว่าพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติมากกว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจากสื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจ สื่อมวลชนที่ประชาชนมีปริมาณการเปิดรับมากกว่าสื่ออื่น คือโทรทัศน์ ดังนั้นในการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน จึงควรมีการวางแผนเพื่อปรับปรุงเนื้อหาและรูปแบบ สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนในพื้นที่บ้าง และมีการแพร่ภาพอย่างสม่ำเสมอเพื่อจะได้มีเวลารับชมที่แน่นอน และซ้ำทัศนคติเดิม ส่วนสื่อวิทยุนั้น จากการวิจัยพบว่า สามารถเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ได้มาก สถานีวิทยุในจังหวัดจันทบุรีที่นิยมรับฟังมากที่สุด คือ วิทยุประเทศไทย ซึ่งมีรายการสร้างสรรค์จันทบุรีออกอากาศเป็นประจำ ซึ่งอาจเพิ่มเรื่องราวเกี่ยวกับป่าชายเลนไปในรายการอื่น ๆ และสถานีอื่นบ้างเพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนเป็นประจำ และเป็นจิตวิทยาที่ทำให้ประชาชนรับทราบว่า เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนยังอยู่ในความสนใจของหลายฝ่ายอยู่ตลอดเวลา

2. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน โดยเฉพาะสื่อบุคคล ดังนั้นควรมีการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องแก่บุคคลที่เป็นผู้นำความคิดในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะคนกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีความคล้ายคลึงกับผู้รับสารในด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นผู้ที่ผู้รับสารให้ความเชื่อถือ มีบทบาทในสังคมและเป็นผู้นำการตัดสินใจต่างๆ เพื่อให้ผู้นำความคิดนำสารความรู้ และปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องไปสู่ประชาชนในหมู่บ้าน โดยการเผยแพร่ดังกล่าวควรมีงบประมาณมาจากส่วนกลาง มีการจัดทำโครงการที่แน่นอน รวมทั้งกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละปี เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างต่อเนื่อง ในด้านสื่อเฉพาะกิจนั้นถึงแม้จะมีอิทธิพลในการมีส่วนร่วมไม่มากแต่ก็มีความสำคัญเช่น รถออกบริการให้ความรู้ ข่าวสาร และให้คำปรึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของประมง ซึ่งมีประชาชนเข้ารับบริการมากกว่าสื่อเฉพาะกิจอื่น ๆ

3. จากการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในแต่ละประเด็นในปริมาณมากกว่าครึ่งทุกประเด็น ซึ่งให้เห็นว่าผู้ตอบมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน โดยส่วนรวม แต่ป่าชายเลนมักจะถูกทำลายอยู่เรื่อย ๆ ทั้งนี้เนื่องจากกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์ในจำนวนมากเพื่อส่งออก (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6) ทำให้วิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในสังคมเกษตรกรรมเปลี่ยนไปด้วย เกษตรกรจึงแข่งขันกันเพิ่มผลผลิตเพื่อรายได้ในระยะสั้น โดยลืมนึกถึงอนาคตของป่าชายเลนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารแบบ Multi Step Flow ตั้งแต่ส่วนกลางไปจนถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมาย โดยผ่านผู้นำความคิดในระดับต่าง ๆ โดยศึกษาลักษณะการสื่อสาร รูปแบบ เนื้อหา เพื่อค้นหาสิ่งที่บกพร่อง

และนำมาปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมกรรมการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เรื่องจุดอ่อนของการตั้งคำถามในการประเมินความรู้ และการกำหนดค่าของเกณฑ์ความรู้ ในคำถามเปิดและคำถามปิดได้รับคำตอบแตกต่างกัน มากจึงเสนอให้ทดลองใช้แบบทดสอบและพัฒนาแบบทดสอบให้ดียิ่งขึ้น

3. ผลการวิจัยครั้งนี้ ใช้อ้างอิงเฉพาะประชาชนในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรีเท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรทำการศึกษาใน จังหวัดอื่นที่มีปัญหาในเรื่องการลดลงของป่าชายเลน เพื่อนำผลที่ศึกษามาเปรียบเทียบกัน

4. การวิจัยทำกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก อาจก่อให้เกิดผลคลาดเคลื่อนได้ จึงควรทำวิจัยกับกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น

5. ในการพยากรณ์ผลสรุปอาจขัดแย้งกับทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ จิตวิทยา และนิเทศศาสตร์ เช่น ทศนคติและพฤติกรรมที่ไม่เกิดขึ้นตามกันในทฤษฎี การสื่อสาร เพศแตกต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารต่างกัน เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย